

İLK DEFA İNTRAMÜSKÜLER ENJEKSİYON UYGULAMASI YAPAN ÖĞRENCİLERİN KAYGI DÜZEYLERİ VE SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ İLE İLİŞKİSİ

Necmiye SABUNCU*

Selmin KÖSE**

Fatma ÖZHAN**

Makbule BATMAZ***

Kürşat ÖZDİLLİ***

Kabul Tarihi: 22/06/2007

ÖZET

Araştırma, ilk kez intramüsküler (İM) enjeksiyon uygulayacak hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin kaygı düzeyi ve sosyo-demografik özellikleri ile ilişkisini belirlemek amacıyla gerçekleştirildi. Araştırmanın örneklemini bir Vakıf Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu'nda 2004-2005 Öğretim yılında öğrenim gören 33 öğrenci oluşturdu.

Araştırma verileri, öğrencilerin tanıtıcı özelliklerini içeren anket formu ve Spielberger'in "Durumluk-Sürekli Kaygı" Envanteri kullanılarak toplandı. Verilerin istatistiksel analizinde yüzdelik ve t testi kullanıldı.

Bu araştırma sonucunda, öğrencilerin sürekli kaygı puan ortalamalarının durumluk kaygı puan ortalamalarına göre yüksek olduğu, İM uygulama öncesi durumluk kaygı puanının ileri derecede anlamlı yüksek olduğu ve uygulama sonrası azaldığı saptandı. Gelir düzeyi düşük olan öğrencilerin durumluk kaygı seviyesinin yüksek olduğu tespit edildi.

Bu sonuçlar doğrultusunda, öğrencilerin kaygılarını azaltmak için, İM uygulamalara yönelik psikomotor beceriyi kazanmaları için laboratuvarında maketler üzerinde daha fazla çalışma yapmaları, uygulama öncesi bilgilerin öğretim elemanları tarafından tekrar edilmesi ve öğrenim rehberlerinin verilmesi ve kaygı belirtileri yönünden gözlenerek baş etme yollarının öğretilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Durumluk, sürekli kaygı, öğrenci hemşire, intramüsküler enjeksiyon

ABSTRACT

Determining of the Anxiety Levels of the Nursing Students Experiencing the First Time the Intramuscular Injection.

The research is conducted to determine the relations of the anxiety levels of the nursing students with their socio-demographic properties. The study group was formed by 33 nursing students in their 2004-2005 academic year in a foundation high school of nursing. The study of date was collected by form including demographic features and spielberger's state-trait anxiety inventory. Statistical analysis of the data was made via percentage and t-tests.

It has been also determined that the students with lower socio-economic levels had a higher level of state anxiety.

According to these results, following approaches are advisable to reduce the student's anxiety: The students should practice more on the phantom models in the laboratory to augment their psychomotor skills, the informations regarding the procedure should be once again repeated before the procedure by their lecturers, and lastly; the students anxiety levels should be closely monitored by their teaching consultants and they should be teached with simple behavioural techniques to cope with anxiety.

Keywords: Situational, permanent anxiety, nurse student, intramuscular injection

* Haliç Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu (Prof Dr)

** Haliç Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu (Öğr Gör)

*** Haliç Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu (Yrd Doç)

GİRİŞ

Hemşirelik eğitiminin birinci sınıfında okutulan ‘Hemşirelikte Kavram, İlke ve Uygulamalar’ dersi; öğrencilerin hasta bakımına yönelik birçok ilke ve uygulamalarla ilk defa karşılaştıkları bir derstir (Batmaz ve ark. 2005, Sabuncu 1994). Bu derste verilen bilgiler, uygulama laboratuvarlarında maketler üzerinde ya da gerçeğe yakın olması nedeniyle öğrencilerin birbirlerine uygulaması sağlanarak beceriye dönüştürülür (Sabuncu 1994).

Okulda kazanılan bilgi ve becerinin davranış haline dönüşümü ve yeni davranışların geliştirildiği alan ise kliniklerdir (Bildibay 1994, Sabuncu 1994). Öğrenciler, uygulamalı eğitim yolu ile hemşirelik bilgi ve becerilerini geliştirir, kişilerarası ilişkileri pekiştirir, hasta bakımında yeni teknolojik gelişmelerden yararlanır, sağlık ekibinin diğer üyeleri ile tanışır ve işbirliği yapar (Bildibay 1994, Pektekin ve ark. 1995).

Birey alışlageldiği yaşamı içinde, ne olduğunu tam bilemediği, farklı bir durum ya da bilinmeyen bir durumla karşılaştığında kaygı yaşar (Batmaz ve ark. 2005). ‘Kaygı’ genellikle bilinmeyen ve anlaşılamayan yakın bir tehlikeyi beklemekte olmanın getirdiği huzursuzluk ve gerginlik hissi olarak tanımlanır. Kaygı; biyolojik, psikolojik ve sosyal bütünlüğe yapılan tehdit sonucu ve dış kaynaklara bağlı oluşabilir (Fortinash 2000). Kaygı değişik derecelerde hemen hemen herkeste bulunur. Şiddeti ve sürekliliği arttığı zaman bir sorun olarak karşımıza çıkar (Cüceloğlu 1996). Belli bir düzeydeki kaygı güdülemeyi artırarak, öğrenmenin gerçekleşmesini kolaylaştırırken, kaygı orta derecenin üstüne çıkarak yükseldikçe, öğrenmenin verimi düşmektedir (Binbaşoğlu 1995, Cüceloğlu 1996). Kuşkusuz öğrencilerdeki kaygının azalmasında öğretim elamanlarına büyük görevler düşmektedir.

Araştırmanın Amacı: Yukarıda belirtilen bilgilerin ışığında bu çalışma ilk

kez intramüsküler enjeksiyon yapan öğrencilerin kaygı düzeyini ve sosyodemografik özellikleri ile ilişkisini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın türü tek grup ön test son test deneme öncesi modelidir.

Araştırmanın Evreni ve Örnekleme: Araştırmanın evrenini, bir Vakıf Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulunda 2004-2005 Öğretim yılı güz döneminde öğrenim gören öğrenciler, örnekleme ise ‘Hemşirelikte Kavram İlke ve Uygulamalar’ dersini alan araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden 33 öğrenci oluşturdu (4 öğrenci Sağlık Meslek Lisesi çıkışlı olduklarından, 1 öğrenci eksik veri verdiği için araştırma kapsamına alınmadı).

Verilerin Toplanması: Araştırma verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen öğrencilerin tanıtıcı özelliklerini içeren anket formu ile Spielberger ve arkadaşları tarafından (1970) geliştirilmiş, Necla Öner ve Ayhan Coompte tarafından Türkçe uyarlaması ve standardizasyonu 1974- 1977 yılında yapılmış olan “Durumluk-Sürekli Kaygı” envanteri kullanılarak toplanmıştır (Öner 1985).

Öğrencilere İM enjeksiyon uygulaması yaptırılmadan bir hafta önce sürekli kaygı ve durumluk kaygı envanteri uygulandı.

Öğrencilere teorik olarak İM enjeksiyon anlatılarak maket üzerinde uygulama yapıldı ve yaptırıldı. Öğrencilere bir hafta sonra birbirlerine İM enjeksiyon uygulamaları için serum fizyolojik ve enjektör getirmeleri istenerek birbirleri ile eşleştirildi. Öğrenciler İM enjeksiyonu birbirlerine öğretim görevlisi eşliğinde laboratuvarında uyguladı. İM enjeksiyon uygulayacak öğrenciye uygulama öncesi ve sonrası ‘Durumluk-Sürekli Kaygı’ envanteri öğretim görevlileri tarafından uygulandı.

Araştırmanın Sınırlılıkları: Araştırma kapsamına, hemşirelik yüksekokulu 1.sınıfında okuyan, daha önce

klirik uygulamaya çıkmayan ve hiç enjeksiyon yapmayan öğrenciler alındı. Araştırmaya katılan öğrencilerin tüm soruları cevaplandırması ve bu cevaplamanın içtenlikle olması bu çalışmanın güçlü yönüdür.

Araştırmanın Etik İlkeleri:

Araştırmanın yapılması için yüksekokul müdürlüğünden izin alındı. Öğrencilerin gönüllü olarak katılmaları ve çıkan sonuçların sadece kendileri ile paylaşılacağı açıklanarak izin alındı.

Verilerin Değerlendirilmesi:

Veriler bilgisayar ortamında yüzdelik, bağımsız değişkenlerin karşılaştırılmasında student t testi ve bağımlı değişkenlerin karşılaştırılmasında paired samples t testi kullanılarak değerlendirildi (Bahar 2002).

BULGULAR VE TARTIŞMA

Örnekleme oluşturan öğrencilerin yaş ortalaması 19.01 ± 1.49 olup hepsi lise mezunudur.

Tablo 1. Öğrencilerin Tanıtıcı Özellikleri (n=33)

Tanıtıcı Özellikler		S	%
Eğitim Şekli	Burslu	4	12.1
	Ücretli	29	87.9
Okul Tercih Sırası	1-5 arası	21	63.7
	6-10 arası	9	27.2
	11 üstü	3	9.1
Ekonomik Durum	Kötü	3	9.1
	Orta	22	66.7
	İyi	7	21.2
	Çok iyi	1	3.0
Sosyal Güvence Durumu	Emekli Sandığı	13	39.4
	Bağkur	2	6.1
	SSK	14	42.4
	Yeşil kart	-	-
	Özel sağlık Sigortası	-	-
	Güvence yok	4	12.1
Yaşanan Mekan	Evde Arkadaşla	1	3.0
	Aile ile	19	57.6
	Yurt da	9	27.3
	Diğer	4	12.1
Ailenin Gereksinimleri Karşılama Durumu	Zorlanıyor	14	42.4
	Karşılıyor	17	51.5
	Rahat Karşılıyor	2	6.1
Ailenin İstekleri Karşılama Durumu	Karşılıyor	18	54.5
	Karşılayamıyor	-	-
	Kısmen Karşılıyor	12	36.4
	Diğer	3	9.1

Öğrencilerin %87.9'u ücretli eğitim görmekte olup %63.7'sinin tercihleri 1. ve 5. tercih arasındadır. Öğrencilerin %66.7'si gelir düzeyinin

orta olduğu, %87.9'unun sosyal güvenceye sahip olduğu, %57.6'sının ailesi ile birlikte yaşadığı ve %51.5'inin ailesinin gereksinimlerini karşıladığı görüldü.

Tablo 2. Öğrencilerin Normal Koşullardaki Durumluk ve Sürekli Kaygı Puan Ortalamaları ve Standart Sapmaları (n=33)

Kaygı Puanları	S	X ±SS
Durumluk Kaygı	33	37.57 ± 9.58
Sürekli Kaygı	33	47.48 ± 14.26

Öğrencilerin normal koşullardaki durumluk kaygı puan ortalamaları ve standart sapması 37.57±9.58, sürekli kaygı puan ortalamaları ve standart sapması 47.48±14.26 olarak tespit edildi.

Ünalın ve arkadaşlarının (2006) sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinde yaptığı çalışmada sürekli kaygı düzeyi ortalaması bu çalışma ile paralellik gösterirken, durumluk kaygı

düzei ortalaması daha yüksek bulunmuştur.

Öğrencilerin İM enjeksiyon uygulama öncesi durumluk kaygı ölçeği puan ortalaması ile (47.09±10.38) normal koşullardaki durumluk kaygı puan ortalaması (37.57±9.58) karşılaştırıldığında istatistiksel olarak ileri derecede anlamlı fark bulundu (p<0.001).

Tablo 3. Öğrencilerin Normal Koşullardaki Durumluk Kaygı Puan Ortalamaları ile İM Öncesi Durumluk Kaygı Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması (n=33)

Kaygı Puanları	S	X ± SS	t	p
Normal Koşullardaki Durumluk kaygı	33	37.57 ±9.58	4.44	p<001
İM Uyg. Öncesi Durumluk Kaygı	33	47.09 ±10.38		

Sürekli kaygı seviyesi yüksek olan bireylerin tehlikeli durumlarda da kaygı seviyesinin yüksek olacağı beklenen bir değerdir (Öner 1985). Nitekim bizim örneklem grubumuzda da normal durumda saptadığımız sürekli kaygı düzeyine yakın bir değer bulundu.

Stres altında bireyler huzursuz ve mutsuzdur. Bu durumda durumluk kaygı seviyesi yüksektir. Bu araştırma sonuçları literatür bilgileri ve yapılan çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Öner 1985, Sabuncu 1994).

Tablo 4. Öğrencilerin İM Uygulama Öncesi ve Sonrası Durumluk Kaygı Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması (n=33)

Kaygı Puanları	S	X ±SS	t	p
İM Uyg.Öncesi Durumluk Kaygı	33	47.09 ±10.38	3.88	p<0.001
İM Uyg.Sonrası Durumluk Kaygı	33	39.94 ±9.57		

Öğrencilerin İM uygulama öncesi ve sonrası durumluk kaygı puan ortalamaları karşılaştırıldığında istatistiksel olarak ileri derecede anlamlı bir fark

bulundu (p<0.001). Uygulama öncesi yaşanan durumluk kaygı puan ortalamasının (47.09±10.38) yüksek olduğu ve uygulamadan sonra azaldığı görüldü.

Stres yaratan koşullar ortadan kalkınca birey rahatlar ve durumluk kaygı seviyesinde önemli düşme olur (Öner 1985, Sabuncu 1994). Sabuncu'nun (1994) çalışmasında ilk defa İM enjeksiyon uygulaması yapacak olan öğrencilerin %65'inin orta derecede, %19'unun ise ağır derecede anksiyete yaşadığı saptanmıştır. Koç (2005) hemşirelik esasları uygulamasına çıkan öğrencilerin uygulama öncesi, sırası ve sonrasında durumluk kaygı düzeylerini belirlemiş, durumluk kaygı düzeylerinin uygulamanın ilerlemesi ile azaldığını tespit etmiştir. Batmaz ve arkadaşları (2005) çalışmasında İntravenöz enjeksi-

yon uygulaması yapan öğrencilerin uygulama öncesi yaşanan anksiyete subjektif belirtilerinde, uygulama sonrasında istatistiksel açıdan anlamlı derecede azalma saptanmıştır. Verilen araştırma sonuçları bu çalışmanın sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

Audet-MC'in (1995) yaptığı bir çalışmada, hemşirelik eğitiminde klinik deneyimin en önemli kaygı etkenlerinden biri olduğu ortaya çıkmıştır. Çalışmamız klinikte yapılmamış ise de hemşirelik laboratuvarları klinik ortam gibi hazırlandığından öğrencilerimizde de kaygı düzeyi yüksek bulundu.

Tablo 5. Öğrencilerin Gelir Düzeyine ve Tercih Sırasına Göre İM Uygulama Öncesi Durumluk Kaygı Puan Ortalamalarının Karşılaştırması

Gelir Düzeyi	S=32	X ±SS	t	p
500 YTL ve Altı	23	17.39 ±8.66	77.27	p<0.001
501-750 YTL	9	74.40±0.96		
Tercih Sırası	S=30			
1-5	21	21.27 ± 1.01	3.42	p<0.05
6-10	9	2.67 ± 0.30		

Öğrencilerin gelir durumuna göre İM uygulama öncesi durumluk kaygı puan ortalamaları karşılaştırıldığında, gelir düzeyi 500 YTL ve altı olan öğrencilerin kaygı puan ortalaması, gelir düzeyi 501-750 YTL arasında olan öğrencilere göre, istatistiksel açıdan anlamlı derecede yüksek bulundu (p<0.001).

Batmaz ve arkadaşlarının (2005) yaptığı çalışmada gelir düzeyi 500YTL altı olan öğrencilerin İV enjeksiyon öncesi anksiyete puan ortalamalarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Şirin ve arkadaşlarının (2003) yaptığı çalışmada ekonomik durum ile durumluk süreklilik kaygı düzeyi arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Öğrencilerin yüksekokulumuzu tercih sırası ile İM uygulama öncesi

durumluk kaygı puan ortalamaları, 1-5 arası tercih yapan öğrencilerin, 6-10 arası tercih yapan öğrencilere göre istatistiksel açıdan yüksek bulundu (p<0.05). Okulu tercih etme sırası 1-5 olan öğrencilerin İM uygulama öncesi durumluk kaygı puan ortalamalarının, tercih sırası 6-10 olan öğrencilere göre yüksek olmasının nedeni, mesleği daha istekli seçmeleri ve buna bağlı olarak başaramama korkularının daha fazla olmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Eğitim şekli, sosyal güvence durumu, yaşanan mekan, ailenin öğrencinin gereksinim ve isteklerini karşılama durumu ile İM enjeksiyon uygulama öncesi durumluk kaygı puan ortalamaları karşılaştırıldığında aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadı (p>0.05).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma bulgularına göre, Öğrencilerin sürekli kaygı puan ortalamalarının durumluk kaygı puan ortalamalarına göre yüksek olduğu tespit edildi.

İntramüsküler enjeksiyon uygulama öncesi durumluk kaygı puanının yüksek olduğu ve uygulama sonrası azaldığı görüldü.

İntramüsküler uygulama öncesi gelir düzeyi düşük olan öğrencilerde durumluk kaygı seviyesi yüksek bulundu .

Tercih sırası 1-5 olan öğrencilerde intramüsküler uygulama öncesi durumluk kaygı puanları yüksek bulundu. Eğitim şekli, sosyal güvence durumu, yaşanan mekan, evin kira olma durumu, ailenin öğrencinin gereksinim ve isteklerini karşılama durumu ile IM enjeksiyon uygulama öncesi durumluk kaygı puan

ortalamaları karşılaştırıldığında aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadı .

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre;

Öğrencilerin kaygılarını azaltmak için, intramüsküler uygulamalara yönelik psikomotor beceriyi kazanmaları açısından, bilgisayardaki uygulamalar ile ilgili kayıtları tekrar tekrar izlemeleri, laboratuarlarda maketler üzerinde daha çok çalışma yapmaları, uygulama öncesi bilgilerin öğretim elamanları tarafından tekrar edilmesi ve öğrenim rehberlerinin verilmesi, kaygı belirtileri yönünden gözlenerek baş etme yollarının öğretilmesi ve araştırmanın son sınıfa gelen öğrencilerde de yapılarak kaygıların azalıp azalmadığının tespitinin yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Audet MC (1995). Caring in nursing education: reducing anxiety in the clinical setting. *Journal of Nursing Education* 8(3): 21-28

Bahar Z (2002). Verilerin Çözümlemesinde İstatistiksel Yöntemler. Erefe İ. Hemşirelikte Araştırma. Odak Ofset, İstanbul, (189-249).

Batmaz M, Özhan F, Soydan M ve ark. (2005). İntravenöz enjeksiyon uygulaması yapan öğrencilerin anksiyete düzeylerinin belirlenmesi. *Hemşirelik Dergisi* 13(54): 117-131.

Bildibay S (1994). Öğrenci hemşirelerin çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği uygulamalarına ilişkin duygu-düşünce ve öğretmenlerinden beklentileri. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Binbaşoğlu C (1995). Eğitim Psikolojisi. 9. Baskı. Yargıcı Matbaası Ankara. (296-297).

Cüceloğlu D (1996). İnsan ve Davranışı. 6. Baskı. Remzi Kitabevi İstanbul (440-441).

Fortinash KM, Holoday-Wornet PA (2000). *Psychiatric Mental Health Nursing*. 2.Baskı. Mosby, United States, 233.

Koç Z (2005). Hemşirelik esasları uygulamasına çıkan öğrencilerin durumluk-kaygı düzeylerinin belirlenmesi. *Hemşirelik Forumu Temmuz-Ağustos* 50-58.

Öner N, Lecompte A (1985). *Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri Elkitabı*. 2.Baskı. Boğaziçi Üniversitesi Matbaası. İstanbul.

Pektekin Ç, Aştı N, Batmaz M ve ark. (1995). İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu 1. Sınıf Öğrencilerinin Ruhsal Belirti Durumları. *Hemşirelik Bülteni* (37): 1-5

Sabuncu N (1994). İlk defa kas içi enjeksiyon uygulaması yapacak öğrenci hemşirelerde anksiyete düzeyi. *Hemşirelik Bülteni* 8(32): 1-7

Şirin A, Kavak O, Ertam G (2003). Doğumhane stajına çıkan öğrencilerin durumluk-sürekli kaygı düzeylerinin belirlenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 7: 27-32

Ünalın D, Soyuer F, Öztürk A (2006). Sağlık hizmetleri meslek yüksek okulu öğrencilerinde yaşam kalitesi durumluk sürekli kaygı düzeyleri arasındaki ilişki. *10.Ulusal Halk Sağlığı Kongre Kitabı. Halk Sağlığı Uzmanları Derneği, Van, 170-171.*